ПРОФ. Д-Р МИРЈАНА ПОЛЕНАК – АЌИМОВСКА
ПРОФ. Д-Р ВЛАДО БУЧКОВСКИ I ПРОФ. Д-Р ГОЦЕ НАУМОВСКИ
ДОЦ. Д-Р ДИМИТАР АПАСИЕВ I ДОЦ. Д-Р ЈОВАН АНДОНОВСКИ

РЕТОРИКА

ИСТОРИСКИ И СОВРЕМЕНИ АСПЕКТИ

Ова четиво е мултидисциплинарно каква што, впрочем, е и реториката. Таа од своите корени, па с. до денес ги окупира филозофите, литератите, правниците, политичарите, новинарите и сите оние што ја практикуваат комуникацијата во нивното секојдневие.
Исто така, книгава е и плуралистичка, како и реториката. Во основата, таа смета дека вистината се наоѓа во средбата помеѓу двата збора – на оној што говори и на оној што слуша, а сака да говори. Им служи и на трети лица, бидејќи подразбира дека, во секој случај, треба да се води сметка за верувањата и вредностите на сите кои се противници на изречената реч.
Ова четиво може да се чита на различни начини и да се восприема различно. Преку него можат да се добијат основните знаења за реториката како вештина и дисциплина, да се дознаат историските и современите аспекти на реториката, но и да се пронајдат практични совети како да се одржи еден добар говор, како да се учествува во дебата, како да се сфати намерата на противникот во спорот и, на крај, како да се победи.

lamina

ISBN: 978-608-259-344-9

9 786082 593449

literatura.mk

РЕТОРИКА
ИСТОРИСКИ И СОВРЕМЕНИ АСПЕКТИ

ПРОФ. Д-Р МИРЈАНА ПОЛЕНАК – АЌИМОВСКА
ПРОФ. Д-Р ВЛАДО БУЧКОВСКИ I ПРОФ. Д-Р ГОЦЕ НАУМОВСКИ
ДОЦ. Д-Р ДИМИТАР АПАСИЕВ I ДОЦ. Д-Р ЈОВАН АНДОНОВСКИ

РЕТОРИКА

ИСТОРИСКИ И СОВРЕМЕНИ АСПЕКТИ

СО ПОЗНАТИ СУДСКИ ГОВОРИ ОД:

СОКРАТ, ЦИЦЕРОН, ТОМАС МОР, ВЕРОНИКА ФРАНКО, ЖАН-ПОЛ МАРА, СУЗАН ЕНТОНИ И ВЕЉКО ГУБЕРИНА

lamina

literatura.mk

Проф. д-р **Мирјана ПОЛЕНАК – АЌИМОВСКА**
Проф. д-р **Владо БУЧКОВСКИ** | Проф. д-р **Гоце НАУМОВСКИ**
Доц. д-р **Димитар АПАСИЕВ** | Доц. д-р **Јован АНДОНОВСКИ**

РЕТОРИКА
историски и современи аспекти

lamina

РЕТОРИКА: историски и современи аспекти
© 2019, Арс Ламина – публикации

Автори
проф. д-р Мирјана Поленак –Аќимовска
проф. д-р Владо Бучковски
проф. д-р Гоце Наумовски
доц. д-р Димитар Апасиев
доц. д-р Јован Андоновски

Издавач
Арс Ламина – публикации, Скопје

Главен уредник
Бранка Бугариска

Уредник
Томе Сиљаноски

Лектура и коректура
Викторија Мирческа
Дејан Василевски

Техничко уредување
Арс Ламина

Дизајн на корица
Pointer Creative Agency

Печати
Бранко Гапо – графичко производство, Скопје 2019 год.

Тираж
500 примероци

Сите права се задржани. Ниту еден дел од оваа книга не смее да биде препечатуван или пренесуван во каква било форма или со какви било средства, електронски или механички, вклучувајќи фотокопирање, документирање или да биде зачуван во систем за повторно пронаоѓање, без претходна писмена согласност од издавачот и авторите.

Мирјана Поленак – Аќимовска
Владо Бучковски
Гоце Наумовски
Димитар Апасиев
Јован Андоновски

РЕТОРИКА

историски и современи аспекти

На студентите, учесници на Ораторската вечер „Иво Пухан“,
со почит и од сѐ срце.

Авторите

Беседништвото може со мудри мисли да го обземе духот, а со убави зборови да го помилува увото; да го крене срцето на народот, да ги отстрани сомнежите на судијата, да даде решавачки совети, да ги заштити невините, да им помогне на бессилните, да ги спаси потиштените, да ги ослободи прогонетите, да ги повика заблудените, да ги издигне слабите, да ги понижи дрските, да ги надвладее противниците, да ги придобие колебливите, да ги преобрази подозривите, да ги затвори отпадниците, да ја поддржи правдата, да ја урне неправдата и со истата сила да се брани и да напаѓа.

Цицерон – I век пр.н.е.

С О Д Р Ж И Н А

П р е д г о в о р 15

К Н И Г А П Р В А
ВОВЕД ВО РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ: ОПШТО ЗА РЕТОРИКАТА (М.П.А.)

I оддел: ОПШТИ ПРАШАЊА ЗА РЕТОРИКАТА
Глава прва: Поим, видови и значење на реториката 21
Глава втора: Особености и функции на реториката 26

II оддел: ОДНОСОТ НА РЕТОРИКАТА КОН СРОДНИТЕ ДИСЦИПЛИНИ
Глава прва: Реторика и етика. 33
Глава втора: Реторика и демократија 38

К Н И Г А В Т О Р А
ИСТОРИЈА НА РЕТОРИКАТА

ПРВ ДЕЛ: АНТИЧКА РЕТОРИКА

I оддел: СТАРОВЕКОВНО ИСТОЧНО ГОВОРНИШТВО (Ј.А.)
Глава прва: Далечниот Исток 50
1. *Кина* 50
Глава втора: Блискиот Исток. 53
1. *Египет* 53
2. *Месопотамија* 56
3. *Израел* 59

II оддел: СТАРОВЕКОВНО ЕВРОПСКО ГОВОРНИШТВО
Глава прва: Хелада 63
I Трите извори на класичната грчка реторика (М.П.А.). 63
1. *Правно-судски извори* 63
2. *Литературно-естетски извори* 66
3. *Философско-софистички извори*. 68

II Демостен (Ј.А. и Д.А.) 79
1. *Олинтики* 85
2. *Филипики* 86
Глава втора: Рим 88
I Влијанието на хеленската врз римската реторика (Ј.А.) 88
II Цицерон (Д.А.) 91
1. *Животниот пат на Цицерон* 92
2. *Цицероновата политичка кариера* 95
3. *Цицерон како теоретски ретор* 101
4. *Цицерон како практичен оратор* 105

ВТОР ДЕЛ: СРЕДНОВЕКОВНА РЕТОРИКА

Глава прва: Христијанско говорништво (Ј.А.) 117
I Омилитика – Црковно ораторство 119
1. *Источно црковно беседништво* 120
2. *Западно црковно беседништво* 124
Глава втора: Исламско говорништво (Д.А.) 127
1. *Арапите и исламот* 127
2. *Арапското говорништво* 129
3. *Арапските философи и нивното влијание врз средновековна Европа* 139

ТРЕТ ДЕЛ: НОВОВЕКОВНА РЕТОРИКА

Глава прва: Стара и Нова реторика (М.П.А. и Ј.А.) 145
1. *Реториката во револуционерниот нов век* 145
2. *Современата и односот на Старата и Новата реторика* 148

КНИГА ТРЕТА
ОПШТА РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ: ГОВОР

Глава прва: Фази при подготвување говор (Ј.А.) 157
1. *Предмет* 157
2. *Цел* 158
3. *Подготовка* 159
Глава втора: Структура на говор (Ј.А.) 164

1. *Вовед* 165
2. *Излагање* 168
3. *Аргументирање* 170
4. *Заклучок* 173
Глава трета: Стилови на говор (Г.Н.) 177
1. *Поим за стил* (*elocutio*) 177
2. *Видови реторички стилови* 178
3. *Говорнички стил* 181
4. *Стилски фигури* 183
5. *Схеми* 184
6. *Тропи* 190

ВТОР ДЕЛ: ГОВОРНИК (Ј.А. и Д.А.)

Глава прва: Предиспозиции за добар говорник 205
1. *Внатрешни елементи* 205
2. *Надворешни елементи* 213
Глава втора: Трема и самодоверба 215
1. *Владеење со себе* 218
2. *Владеење со непредвидливото* 218

ТРЕТ ДЕЛ: ПУБЛИКА

Глава прва: Аудиториум, локација и интеракција (Г.Н.) 225
1. *Аудиториум* 225
2. *Локација* 229
3. *Интеракција* 231

КНИГА ЧЕТВРТА
ПОСЕБНА РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ: ФОРЕНЗИЧНА РЕТОРИКА – *СУДСКО ГОВОРНИШТВО*
Глава прва: Општи прашања за судското говорништво (М.П.А. и Ј.А.) 239
1. *Поим* 239
2. *Историјат* 239
Глава втора: Судското говорништво и владеењето на правото (В.Б.) 257
1. *Историски и философски аспекти на концептот* 257
2. *Влијанието на реториката врз владеењето на правото* 259

ВТОР ДЕЛ: ДЕЛИБЕРАТИВНА РЕТОРИКА – *ПОЛИТИЧКО ГОВОРНИШТВО*

Глава прва: Општи прашања за политичкото говорништво (М.П.А. и Ј.А.) 269

1. *Делиберативноста како реторичка категорија* 269
2. *Карактер, цели и задачи на политичката реторика* 272
3. *Видови политички говорници* 274

Глава втора: Видови политички говори (М.П.А. и Ј.А.) 277

1. *Политички говори во потесна смисла* 278
2. *Политички говори во поширока смисла* 280

Глава трета: Дебата – „Карл Попер“ формат на дебатирање (Д.А.) 285

1. *Цели, принципи и учесници во дебатата* 285
2. *Градење на случај* 286
3. *Тек на дебатата* 286
4. *Практични совети за дебатери-почетници* 289
5. *Пример за Карл Попер дебата* 290

ТРЕТ ДЕЛ: ЕПИДЕИКТИЧНА РЕТОРИКА – *ПРИГОДНО ГОВОРНИШТВО (М.П.А.)*

Глава прва: Општи прашања за пригодното говорништво 293

Глава втора: Видови пригодни говори 295

1. *Војнички говори* 295
2. *Посмртни говори* 296
3. *Академски говори* 298
4. *Свечени говори* 299

К Н И Г А П Е Т Т А
АРГУМЕНТАЦИЈА

ПРВ ДЕЛ: ПРАВНАТА АРГУМЕНТАЦИЈА
ВО НОВАТА РЕТОРИКА НА ПЕРЕЛМАН (М.П.А.)

1. *Правна логика* 305
2. *„Нова реторика“* 308
3. *Аргументативни техники* 309

П Р И Л О Г
ПОЗНАТИ СУДСКИ ГОВОРИ
(избор Д.А.)

I Сократ – *Беседа искажана по изрекување на смртната казна* 317
II Цицерон – *Pro Murena*. 318
III Томас Мор – *Последниот говор пред судиите*. 325
IV Вероника Франко – *Одбраната пред Светиот суд во Венеција* 327
V Жан-Пол Мара – *Во своја одбрана*. 329
VI Сузан Ентони – *Одбраната пред Федералниот суд на Америка* 334
VII Вељко Губерина – *Одбраната на Мирковиќ* 335

Библиографија 339

Предговор

Ова четиво е мултидисциплинарно каква што, впрочем, е и реториката. Таа од своите корени, па сè до денес ги окупира философите, литератите, правниците, политичарите, новинарите и сите оние што ја практикуваат комуникацијата во нивното секојдневие.

Исто така, книгава е и плуралистичка, како и реториката. Во основата, таа смета дека вистината се наоѓа во средбата помеѓу двата збора – на оној што говори и на оној што слуша, а сака да говори. Им служи и на трети лица, бидејќи подразбира дека, во секој случај, треба да се води сметка за верувањата и вредностите на сите кои се противници на изречената реч.

Ова четиво може да се чита на различни начини и да се восприема различно. Преку него можат да се добијат основните знаења за реториката како вештина и дисциплина, да се дознаат историските и современите аспекти на реториката, но и да се пронајдат практични совети како да се одржи еден добар говор, како да се учествува во дебата, како да се сфати намерата на противникот во спорот и, на крај, како да се победи.

Затоа, книгава понекогаш е теоретско, а понекогаш практично четиво. Таа има претензии да објасни што е реториката која е практикувана уште од старите народи, но зошто и денес таа не го губи своето значење и својата вредност. Вечната реторика која цутела со општествените демократски движења, а која била замолчувана во диктаторските или авторитарните режими, секогаш има особина да се подмлади и повторно да се разгори и да процути со зајакнување на демократските тенденции.

Меѓу другото, целта на оваа книга е и да помогне да се стекнат знаења за апликативна примена на реториката во интерпретацијата на различни текстови, како и да понуди херменевтички инструменти на студентите и на идните истражувачи.

Четивото што се нуди на сите оние што во центарот на своето интересирање ја ставаат реториката има повеќе претензии – да биде универзитетски учебник, но малку и нешто друго. Тоа е повеќезначна литература во која треба да дојде до израз истражувачкиот дух во восприемањето на многубројната литература за реториката, но и искуството на авторите во работата со студентите во повеќедецениското организирање на ораторските вечери „Иво Пухан“ што традиционално се одржуваат на Правниот факултет „Јустинијан Први“ при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Но, првенствена цел на оваа книга е да се промовира Сократовата мисла – моќта на зборовите да не биде злоупотребена, оти зборот, иако невидлив, има божествена моќ и може да направи чуда, да го предизвика разумот, да донесе среќа, но и несреќа. Ете затоа моќта на реториката и на изговорениот збор е непроценлива.

Авторите
Скопје, ноември 2018

КНИГА ПРВА

ВОВЕД ВО РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ:
ОПШТО ЗА РЕТОРИКАТА

КНИГА ВТОРА

ИСТОРИЈА НА РЕТОРИКАТА

ПРВ ДЕЛ:
АНТИЧКА РЕТОРИКА

ВТОР ДЕЛ:
СРЕДНОВЕКОВНА РЕТОРИКА

ТРЕТ ДЕЛ:
НОВОВЕКОВНА РЕТОРИКА

КНИГА ТРЕТА

ОПШТА РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ:
ГОВОР

ВТОР ДЕЛ:
ГОВОРНИК

ТРЕТ ДЕЛ:
ПУБЛИКА

КНИГА ЧЕТВРТА

ПОСЕБНА РЕТОРИКА

ПРВ ДЕЛ:
ФОРЕНЗИЧНА РЕТОРИКА
СУДСКО ГОВОРНИШТВО

ВТОР ДЕЛ:
ДЕЛИБЕРАТИВНА РЕТОРИКА
ПОЛИТИЧКО ГОВОРНИШТВО

ТРЕТ ДЕЛ:
ЕПИДЕИКТИЧНА РЕТОРИКА
ПРИГОДНО ГОВОРНИШТВО

КНИГА ПЕТТА

АРГУМЕНТАЦИЈА

ПРВ ДЕЛ:
ПРАВНАТА АРГУМЕНТАЦИЈА ВО НОВАТА РЕТОРИКА НА ПЕРЕЛМАН

П Р И Л О Г

ПОЗНАТИ СУДСКИ ГОВОРИ

Библиографија

* Aristotle. *Nicomachean Ethics*. trans. T.H. Irwin. Indianapolis: Hackett Publishing Company, 1999.

– – –. *Politics*. transl. by Carnes Lord, Second edition. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2013.

Baldwin, S. Charles. *Ancient Rhetoric and Poetic*. London: Kessinger Publishing. 2006.

Barthes, Roland. *L'ancienne rhetorique*. Sine anno, sine loco.

Bell, Jonathan. *The Acceptability of Legal Argument. The Legal Mind*. Oxford: Oxford University Press, 1986.

Berger, Adolf. *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*. Philadelphia: The American Philosophical Society, 1953.

Boegehold, L. Alan. *Athenian Identity and Civic Ideology*. Baltimore – London: 1994.

Brecht, C. Heinrich. *Perduellio*. Munich: CH Beck Publishing House, 1938.

Brown, Louise Hasel. *Extemporary Speech in Antiquity*. Chicago: Chicago University Press, 1914.

Bujuklič, Žika. *Forum Romanum – Rimska država, pravo, religija i mitologija* [Drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje]. Београд: Правни факултет у Београду & Јавно предузеће „Службени гласник“ (Библиотека „Приручници“), 2006.

Burton, G. O. *Silva Rhetoricae*. Sine anno, sine loco.

Burtt, John. *Minor Attic Orators*. London, Cambridge: MA, 1973.

Carnegie, Dale. *How to win friends and influence people*. New York: Simon & Schuster, 1940.

– – –. *How to develop self-confidence and influence people*. USA, Pocket Books, 1956.

Carter, Michael. *Stasis and Kairos: Principles of Social Construction in Classical Rhetoric*. NC, North Carolina State University, Rhetoric Review, 1988.

Cato. *Disticha de moribus*. Charleston: SC, Nabu Press, 2010.

Chaignet, A. Ed. *La Rhetorique et son histoire*. Paris: F. Vieweg, 1888.

Cicero, Marcus Tullius. *The letters of Cicero*. London: G. Bell and sons, 1899-1900.

– – –. *The Orations of Marcus Tullius Cicero*. Literally translated by C. D. Yonge. London: George Bell & Sons. 1903.

– – –. *Brutus*. Transl. by G. L. Hendrickson. Harvard: Loeb Clasical Library, 1993.

– – –. *De oratore*. Transl. by E. W. Sutton. Cambridge: MA, Harvard University Press, 1967.

– – –. *Murder Trials*. Transl. by Michael Grant. Harmondsworth: Penguin Group, 1990.

– – –. *Topica*. Edited by Tobias Reinhardt. Oxford: Oxford University Press, 2007.

– – –. *De oratore*. Transl. by E. W. Sutton. Cambridge: MA, Harvard University Press, 1967.

Ciceron. *Druga Filipika protiv Mark Antonij*. Beograd: Fedon, 2013.

Conley, M. Thomas. *Rhetoric in the European Tradition*. Chicago: The University of Chicago, 1994.

Conomis, Nicos. *Lycurgus, Oratio in Leocratem*. Leipzig: KG Saur Verlag, 1970.

Courbaud, Edmond. *Introduction: Ciceron, De l'orateur*. Paris: Bude, 1938.

Crowley, Sharon & Hawhee, Debra. *Ancient Rhetoric for Contemporary Students*. MA, Pearson, 2004.

De Isat, Walter. *Le Proces. Comment le presenter au juge*. Paris: Thuillies Ed Ramgal, 1938.
Delsarte, Francois. *System of Oratory*. Translated by Frances A. Shaw. Sine loco & sine anno. [електронска верзија во ворд-документ].
Dessoir, Max. *Die Rede als Kunst*. München: Ernst Reinhardt Buecherreihe. Erasmus Verlag, 1948.
Dominik, William and Hall, John. *A Companion to Roman Rhetoric*. West Sussex: UK, Wiley – Blackwell, 2010.
Dover, J. Keneth. *Greek Popular Morality in the Time of Plato and Aristotle*. Oaklend: CA, University of California Press, 1994.

Eisner, Bertold, Marijan, Horvat. *Rimsko pravo*. Zagreb: Nakladni zavod Hrvatske, 1948.
Esemin, Adhemar. *A History of Continental Criminal Procedure With Special Reference to France*. Boston, Little, Brown and Company, 1913.

Fantham, Elaine. *The Roman World of Cicero's 'De Oratore'*. Oxford and New York: Oxford University Press, 2004.
Favre, Jules. *Avocats republicains du Second Empire*. Paris: Denoel et Stelle, 1933.
Feraboli, Simonneta. *Lisia avvocato*. Padova: Universita di Padova, 1980.
Ferguson, R. James. *Roman Rhetoric and the Legal System*. Berkeley: University of California Press, 2000.
Fernandez Lopez, Jorge. *Quintilian as Rhetorician and Teacher*. West Sussex: UK, Wiley – Blackwell, 2006.
Filozofija I društvo – V (Retorika I demokratija). Beograd: Univerzitet u Beogradu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, 1994.
Frost, Michael. *Greco – Roman Legal Analysis: The Topics of Invention*. LA: Southwestern Law School, St. John's Law Review, no. 1, article 3, 1992.

Garçon, Maurice. *Essai sur l'eloquence judiciare*. Paris: Mercure de France, 1947.
George L. Grice, John F. Skinner. *Mastering Public Speaking*. SA: Pearson, 2013.
Gin, Piere Louis. *De L'eloquence Du Barreau*. Paris: Kessinger Publishing, 2009.
Gomperz, Heinrich. *Sophistik und Retorik. Das Bildungsideal des in seinem Verhaeltnis zur Philosophie des V Jahrhunderts*. Stutgart: B.G. Teubner Verlagsgesselschaft, 1965.
Gomperz, Heinrich. *Sophistik und Rhetorik*. Berlin: Adamant Media Corporation, 2005.
Gotoff, Harold. *Oratory: The Art of Illusion*. Harvard Studies on Classical Philology. Harvard: Harvard University Press. 1993.
Grasii, Ernesto. *Humanismus und Marxismus*. Hamburg: Reinbek bei Hamburg, 1973.
Graver, Hans Peter. *Sense and Sensibility – Classic Rhetoric as a Model for Modern Legal Thinking*. Stockholm: Scandinavian Studies in Law, 2012.
Greenidge, A. H. Jones. *The Legal Procedure of Cicero's Time*. London: Elibron Classics, 2005.

Hansen, M. Herman. *The Athenian Democracy in the Age of Demosthenes*. Oxford: OUP, 1991.
Harries, Jill. *Cicero and the Law*. London: Duckworth, 2006.
Heckel, Waldamer. *Who is who in the age of Alexander the Great: prosopograpjy of Alexander's empire*. London: John Wiley & Sons, 2006.

Hohmann, Hanns. *Rhetoric and Dialectic: Some Historical and Legal Perspectives*. CA: San Jose, Kluwer Academic Publisher, 2000.
Horovits, Joseph. *Law and logic*. Wien: Springer – Verlag. 1972.
Hougardy, Maurice. *La parole en public*. Paris: Scientifiques et litteraires, 1946.
– – –. *La parole en public. Essai sur la rhetorique et l' eloquence aujord'hui et dans le passé*. Bruxelles: Edite par Baude, 1966.

Ivanji, Ivan. *Razgovori o veštini govorništva (Retorika)*. Novi Sad: IP Bratstvo-Jedinstvo, 1953.

Jo, Sprague & Douglas, Stuart. *The Speakers Handbook*. Boston: MA, Wadsworth Cengage Learning, 2010.

Kalinowski, G. *Introduction a la logique juridique*. Paris: 1965.
Kennedy, A. George. *A New History of Classical Rhetoric*. Princeton NJ: Princeton University Press, 1963 (1994).
Kennedy, George Alexander. *American Journal of Philology*. Malden: Wiley-Blackwell, 1959.
– – –. *The Art of Rhetoric in Roman World*. Princeton: Princeton University Press, 1972.
Keydell Rian. *Agathiae Myrinaei historium libri quinque. Corpus Fontium Historian Byzantinae*. Berlin: De Gryter, 1967.
Kuebler, C. Georg. *The Argument from Probability in Early Attic Oratory*. Chicago: University of Chicago, 1944.

Lode, Eric. *Slippery Slope Arguments and Legal Reasoning*. California: California Law Review, 1999.
Lucas, E. Stephen. *The Art of Public Speaking*. Boston, Massachusetts: Mc Graw – Hill, 1998.

MacCormick, Neil. *Rhetoric and the Rule of Law – A Theory of Legal Reasoning.* Oxford: Oxford University Press, 2005 [reprinted: 2010].
Michel, J. H. *Synthese Romaines (Langue Latine – Droit romain – Institutions compares)*. Bruxelles: Tusis, 1998.
Mlitan, Mohamed Omar. *Arabic oratory – Concept, Function and Style* (A Thesis submited as a requirement for the MPhil program). London: The International Colleges if Islamic Science, 2007.
Mommsen, Theodor. *Römisches Strafrecht*. Leipzig: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1961.
Murphy, J. James. *Rhetoric in Middle Ages*. Barkley: University of California Press, 1974.

Navarre, Octave. *Essai sur la rhetorique avant Aristote*. Paris: Librarie Hacette, 1900.
Nichols, P. Mary. *Aristotles Defense of Rhetoric*. Cambridge: MA, Cambridge University Press, 2012.

Olmsted, Wendy. *Rhetoric, An Historical Introduction*. Hoboken, NJ: Blackwell Publishing, 2006.
Osborne, Michael & Suzanne Osborne. *Public Speaking*. Boston: Houghton Mifflin Company, 1997.

Paignon, Eugene. *Eloquence et improvisation. Art de la parole oratoire*. Paris: Hachette BNF, 1854.

Pasquier, Etienne. *Le Barreau*. Paris: Grasset, 1939.

Perelman, Chaim. *La Nouvelle Rhetorique – Traite de l'argumentation*. Bruxelles: L'Universite de Bruxelles, 2008.

Perelman, Haim. *Pravno rasuћivanje – Pravo, moral i filozofija*. Beograd: Nolit, 1983.

Petrović, Sreten. *Retorika*. Beograd: ISP Savremena administracija d.d., 1995.

Platon. *Protagora*. Beograd: Kultura, 1968.

Plutarch. *Parallel Lives. The life of Demosthenes*. Cambridge: MA, Loeb Classical Library Edition, 1919.

– – –. *Usporedni životopisi* (knjiga III). Zagreb: August Cesarec, 1988.

Popović, Slavoljub. *Govorništvo u teoriji i praksi.* Beograd: NIRO „Književne novine", 1987.

Powell, Jonathan, Jeremy Paterson. *Cicero the Advocate*. Oxford: Oxford University Press, 2003.

Quintilian. *Institutio oratoria*. English transl. H.E. Butler. London: William Heinemann, 1920.

Reboul, Oliver. *Introduction a la rhetorique – Theorie at practique*. Paris: PUF, 1991.

Rohler, Lloyd and Roger Cook [ed.]. *The Great Speeches for Criticism and Analysis*. 3d ed. Greenwood: Alistair Press, 1998.

Ronzetti, Tucker. Humphreys, L. Janet. *Avoiding Pitfalls in Closing Arguments*. Florida: The Florida Bar Journal, 2003.

Samovar, A. Larry, Mills, John. *Oral communication: Speaking across cultures*. Boston: MA, McGraw-Hill, 1998.

Saunders, M. Kurt. *Law as Rhetoric, Rhetoric as Argument*. Los Angeles, CA: Journal of Legal Education, 1994.

Schiappa, Edward. *Sophistic Rhetoric: Oasis or Mirage*. Purdue University, Rhetoric Review, 1991.

Self, S. Lois. *Rhetoric and Phronesis*. PA: The Pennsylvania State University Press, 1979.

Sheard, C. Miecznikowski. *The Public Value of Epidectic Rhetoric*. London: College English Urbana, 1996.

Skene, Allyson. *Constructing a Logical Argument*. Toronto: University of Toronto, 2004.

Sloan. *Encyclopedia of Rhetoric*. Oxford: 2001,

Slović, Dragoslav. *Sudska retorika*. Beograd: Kultura, 2012.

Smith, W. Robert, Arnott, D. Peter. *Ancient Greek and Roman Rhetoricians*. Missouri, Columbia: The Artcraft Press, 1968.

Solmsen, Friedrich. *Cicero's First Speeches: A Rhetorical Analysis*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1938.

Sprute, Jǖrgen. *Die Enthymem theorie der Aristotelishchen Rhetorik*. Götingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1982.

Steinbrink, Bernd. *Die rhetorische Theorie in der Antike*. Stuttgart: Gert Ueding, 1976.

Tadić, Ljubomir. *Retorika – Uvod u veštinu besedništva*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju, 1995.

Tanford, Alexander. *The Trial Process: Law, Tactics and Ethics*. Charlotesville: Lexis Nexis. 1993.
Taxil, Léo et J. Vindex. *Marat ou Les Héros de la Révolution*. Grand Roman National Historique (Plaidoyer de Marat). Sine anno.
Thalheim, E. Thomas. *Antiphontis orations et fragmenta*. Studgard: Verlag, 1996.

Verderber, R. Franck. *Challenge of Effective Speaking*. Belmont, CA: 1991.
Volkmann, Richard. *Die Rhetorik der Griechen und Römer*. Leipzig: 1885 und Hildesheim, 1963.

Weston, Anthony. *A Rulebook for Arguments*. Hacket Publishing Company. 1986 (3rd ed. – 2000).
Wetlaufer, B. Gerald. *Rhetoric and its Denail in Legal Discourse*. Virginia: Virginia Law Review, 1990.
Wilcox, Stanley. *Harvard Studies in Classical Philology*. Vol. 53. Cambridge: MA, Harvard University Press, 1942.

Yale, Richmond. *From nyet to da*. London: Yarmouth, 1992.

Đurić, Miloš. *Istorija helenske književnosti*. Beograd: Zavod za uđbenike i nastavna sredstva Srbije, 1968.

* Абаев В. Иванович. *Скифский быт и реформа Зороастра*. Москва: «Archiv Orienialni», 1956.
Аврамовић, Сима. *Rhetorike Techne – Вештина беседништва и јавни наступ*. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду и ЈП Службени гласник (Едиција „Реторика“), 2008.
Александрова, Донка. *Античните извори на реториката*. Монография. София: Университетско издателство, 1982.
Алексеев, Н. Макарова, З. *Ораторское искусство в суде*. Ленинград: Ленинградски Государственнъй Университет, 1989.
Апулей. *Апология*. Прев. Димитар Бояджиев, София: Народна култура, 1990.
Аристотел. *Никомахова етика* (Aristoteles, Ethica Nicomachea). Превод од старогрчки и предговор, Елена Колева. Скопје: Три, 2003.
– – –. *Политика* (Aristoteles, Politica). Превод од старогрчки, коментар, белешки и поговор, Маргарита Бузалковска-Алексова и Елена Џукеска. Скопје: Слово, 2006.
– – –. *Реторика*. [прев. од старогрчки Весна Томовска]. Скопје: Македонска книга, 2002.
– – –. *Реторика*. [прев. Елена Насеска-Ангеловска и Тони Науновски]. Скопје: Ѓурѓа, 2010.
Аќимовска, М. Поленак. *Судската реторика и правната аргументација важна карика во едукацијата на правниците*. Зборник во чест на Стефан Георгиевски. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први“, 2009.
Афансъева, В. Катарина. *Шумерская литература. История Древнего Востока. Ч. I. Месопотамия*. Москва: 1938.

Бебутов, М. Анатолий. *Курс советского уголовного процесса*. Москва: Госюриздат, 1957.
Бејкова, Билјана и Елена Симоноска. *Прирачник за односи со јавноста – Општина отворена за граѓаните*. Скопје: НВО Инфоцентар, 2010.
Блажевска, Даниела. *Јавно говорење (прирачник)*. SEA Project – USAID. Скопје: 2006.
– – –. *Политичкото говорништво – од идеја до презентација*. Зборник во чест на Георги Ганзовски. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први", 2010.
Блекхо, и др. *Растежот на идеите*. Скопје: Култура (библиотека „Идеи"), 1995.
Богданов, Богдан. *Ораторско изкуство и реторика в античния свят*. Лекции по реторика. София: Софийски университет, 1978.
Борухович, Владимир Григоръевич. *Ораторское искусство Древней Греции*. Москва: СГУ Москва, 1985.
Британика – Енциклопедиски речник I. Скопје: Топер-МПМ, 2005.
Брукфилд, Д. Стивен и Стивен Прескил. *Дискусијата како метод во наставата – Алатки и техники за демократија во училницата*. Скопје: Арс Ламина, 2013.

Вергилий. *Енеида*. Москва: Студиа Биографика, 1994.
Витгенштајн, Лудвиг. *Логичко-филозофски трактат*. Превод: Бранислав Саркањац. Скопје: Магор (поредица „Монади"), 2002.
Владимиров, Е. Леонид. *Advocatus miles*. С. Петербургъ: Изданіе Книжнаго Магазина и Юридическаго Издателъства, 1911.

Галикарнасский, Дионисий. *О Динархе. Жизнеписание Десяти ораторов*. Москва: ВДИ, 1962.
Ганди, Махатма. „Хинду Сварац" (Индиска самоуправа). *Теории за мирот и конфликтите (читанка)*. Светомир Шкариќ [редактор]. Скопје: УКИМ, Правен факултет „Јустинијан Први", 2007.
Гарднер, С. Питер. *Нови насоки – Читање, пишување и критичко мислење (Прирачник за наставници)*. Кочани: Европа 92, 2011.
Гебелс, Јозеф Паул. *Политички говори*. Скопје: Ѓурѓа (библиотека „Строго доверливо"), 2007.
Гијом, Алфред. *Ислам*. Скопје: Култура (библиотека „Идеи"), 2001.
Говори на европските политичари (*од 1946 до 2007*). Скопје: Konrad Adenauer Stiftung, 2007.
Гојар-Фабр, Симон и Рене Сев. *Големите прашања на филозофијата на правото – Збир на одбрани текстови*. Скопје: Арс Ламина, 2010.
Горгий. *Платон, Диалози*. Т. 2. София: Универсистеско издавателство „Св. Климент Охридски", 1982.
Губерина, Вељко. *То сам рекао*. Београд: Самостојно авторско издание, 1991.

Демостен. *Говори*. Избор, предговор и превод од старогрчки Даница Чадиковска. Скопје: Култура (библиотека „Идеи"), 1995.
– – –. *Олинтики и Филипики – Говорите на Гркот Демостен против Филип Македонски*. Превод: Магдалена Манчевска-Душаноска. Скопје: Ѓурѓа (библиотека „Magna Idea"), 2011.

Денио, Елизабет. *Рим, од град-држава до Царство – Институции и политички живот* (Библиотека „Меридијани"). Превод од француски: Марија Станковска. Скопје: Култура, 2006.

Димишковска, Трајаноска Ана. *Прагматиката и теоријата на аргументацијата*. Скопје: ТНИД Ѓурѓа (едиција „Синтези"), 2001.

Димовска, Весна. *Кикероновата теорија за смешното и нејзините грчки извори*. Годишен зборник на Филозофскиот факултет, книга 27. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј", 2000.

Димовска – Јањатова, Весна. *„Психагогија" во реторичките списи на Кикерон*. Годишен зборник на Филозофскиот факултет, книга 59. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј", 2006.

Драшковић, Ч. Славољуб. *Увод у основне проблеме омилитике*. Зборник Православног Богословског факултета, Београд: 1954.

Дрваров, Дине. *Уметноста на говорот (Сценски говор – Говорна интерпретација на уметнички текст)*. Скопје: Факултет за драмски уметности, УКИМ, 2000.

Изократ. *Речи*. София: Архетип, 2009.

Ирибаджаков, Николай. *Социологическата мисъл на древния свят*. София: Т.І.С., 1978.

Јелић, Велимир. *Стерија и Квинтилијан*. Нови Сад: Народна штампа, 1988.

Канцелъсон, И. С. *Художественная литература. Културa Древнего Египта*. Москва: НУКС, 1976.

Карнеги, Дејл. *Психологија на успехот – Брз и лесен начин до ефикасно зборување*. Скопје: Наша Култура, 2008.

Квинтилијан, М. Фабий. *Обучението на оратора*. София: Наука и изкуство. СОФИ – Р, 1982.

– – –. *Institutio oratoria*. Прев. од латински на бугарски. Макарй Порталски. София: Издавателство Наука и Изкуство, 1982.

– – –. *Образовање говорника*. Београд: Веселин Маслеша, 1985.

Кикерон, Марк Тулиј. *Говори против Катилина (Катилинарија)*. (Cicero, In Catilinam orationes). Превод од латински, предговор и белешки, Љубинка Басотова. Скопје: Метафорум, 1994.

– – –. *Филозофски расправи: За крајностите на доброто и злото и Тускулански расправи*. Превод од латински: Љубинска Басотова. Поговор: Кирил Темков. Скопје: ИЦ Три (Библиотека „Сфинга"), 2003.

– – –. *За должностите*. Превод од латински и белешки: Светлана Кочова. Предговор: Весна Димовска-Јањатова. Скопје: Магор (Поредица „Монади"), 2005.

Коростовцев, Михаел. *Древнеепипетская литература. Поэзия и проза Древнего Востока*. Москва: НУКС, 1973.

Крамер, Н. Самуел. *История начинаестя в Шумере*. Москва: „Наука", 1965.

Кузищина, В. Ирина. *Греческие ораторы второй половины IV века до н.е. Гиперид, Ликург, Динарх, Эсхин*. Москва: Высшая Школа, 1962.

Кузнецова, Т., Стрельникова, И. *Ораторское искусство в Древнем Риме*. Москва: МГУ, 1976.

Лаертиј, Диоген. *Животите и мислењата на славните философи*. (Diogenes Laertius, De clarorum philosophorum vitis, dogmatibus et apophthegmatibus libri decem). Превод од старогрчки, Елена Весова Колоска и Ема Андоновска. Скопје: Аз-Буки, 2004.

Леатрије, Диоген. *Животи и мишлења истакнутих филозофа*. Београд: 1979.

Лажетиќ – Бужаровска, Г. и Наумовски, Г. *Зборник во чест на Стефан Георгиевски*. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први", 2009.

Линколн, Абрахам. *Гетизбуршкиот говор*. Превод: Димитар Гошевски. Скопје: Ѓурѓа (библиотека „Magna Idea"), 2014.

Лурье, И. Максим. *Очерки древнеегипетского права XVI – X веков до н.э.* Ленинград: 1960.

Маринков, Мирослав. *Конфуциански трактати*. София: Наука и изкуство, 1991.

Маринов, Марин. *Човекът и обществото в учението на ранните конфуцианци*. София: Университетско издавателство „Св. Климент Охридски", 1991.

Матвиенко, Евтасий. *Судебная речъ*. Минск: МИТСО, 1972.

Миринейский, Агафий. *О царствовании Юстиниана*. Книга III. Москва: УГИ, 1996.

Мирчев, Димитар. *Политичките говори на современието – Избор*. Скопје: Мисла, 1998.

Митевски, Витомир. *Претсократовци*. Скопје: Матица (едиција „Античка философија"), 2006.

– – –. *Хеленизам и Рим*. Скопје: Матица (едиција „Античка филозофија"), 2007.

– – –. *Сократ*. Скопје: Матица (едиција „Античка филозофија"), 2008.

– – –. *Доцна Антика*. Скопје: Матица (едиција „Античка филозофија"), 2010.

Нерсецянц, Н. С. *История политических и правовы учения*. Москва: Норма, 2001.

Никитина, В. Б. *Древне иранская литература. Литература Древнего Востока*. Москва: НУКС, 1962.

Никитюк Е.В. „Оратор Андокид и процессы по обвинению нечестии (ajsevbeia) в Афинах на рубеже V-IV вв. до н.э." *Вестнике СПбГУ*, Серия 2, 1996, Выпуск 3 [№ 16], с. 23-36.

Николова, Ана. *Писмата на Плиниц Млади*. София: Народна култура, библ. Хермес, 1984.

Нушић, Бранислав. *Реторика – Наука о беседништву*. Београд: 1938.

Орлов, Ю. Кирил. *Структура судебного доказъівания и понятия судебного доказателъства*. Москва: СПАРК, 1978.

„Општествените промени во глобалниот свет" – Зборник на трудови од Првата меѓународна научна конференција (септември 2014). Том III: Економија & Медиуми и Комуникации. Штип: Универзитет „Гоце Делчев", Правен факултет, Центар за правно-политички истражувања, 2014.

Осокин, Николай А. *История средних веков*. Москва и Минск: АСТ – Харвест, 2005.

Павлов, Стефан. *Наказателен процес*. София: СИБИ, 1979.
Пајевић, Д., Касагић Љ. *Војна психологија*. Београд: Војноиздавачки и новински центар, 2001.
Пандев, Димитар. *Општа реторика*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј", Филолошки факултет „Блаже Конески", 2013.
Перлов, Илья. *Судебные прения и последнее слово подсудимого в советском уголовном процессе*. Москва: Госюриздать, 1957.
Пет години Ораторска вечер „Иво Пухан" (монографија). Скопје: Правен факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј", 2001.
Петковски, Константин и Анета Мајсторова – Ивановска. *Мајсторството во комуницирањето*. Битола: Херакли комерц, 2009.
Платон. *Горгија*. (Plato, Gorgias). Превод од старогрчки и коментар: Валериј Софрониевски. Скопје: Бигосс, 2004.
– – –. *Горгија*. http://classics.mit.edu/Plato/gorgias.html.
– – –. *Горгија*. Београд: Култура, 1968.
– – –. *Дијалози: Протагора, Евтифрон, Ион*. (Plato, Protagoras, Euthyphro, Ion). Превод од старогрчки, предговори, белешки и објаснувања: Елена Колева. Скопје: Култура, 1994.
– – –. *Федар*. превод на српски Милош Ђурић. Београд: Култура, 1970.
Плутарх. *Напоредни животописи* (Plutarchus, Vitae). Превод од старогрчки: Војислав Саракински. Коментари: Наде Проева. Скопје: Евро-Балкан Прес, 2008.
– – –. *Пир. Избранные жизнеописани*. Том I. Москва: 1987.
– – –. *Славни ликови антике*. Том I. Превод Ђурић, Мирослав. Нови Сад: 1990.
– – –. *Успоредни животописи. Гай Гракх*. София: Народна култура, 1981.
– – –. *Цезар, Успоредни животописи*. Прев. Драгомира Вълчева. София: Фондация за българска литература, 2008.
– – –. *Цицерон*. Цит. по *Плутарх, Избранные жизнеописания*. Том II. Москва: СпБ., 1987.
Позднеева Л. Даниса. *Поучение дипломату в Древнем Китае*. Историко – филологические исследования, Сборник статей к 75-летию академика Н. И. Конрада. Москва: 1967.
Поленак-Аќимовска, Мирјана [уредник] и Димитар Апасиев [секретар]. *Во пресрет на Десеттата ораторска вечер „Иво Пухан"*. Јубилеен зборник по повод 55 годишнината од основањето на Правниот факултет. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј", Правен факултет „Јустинијан Први", 2006.
Поленак-Аќимовска, Мирјана. *Зборник на трудови по повод 30 години студии по новинарство „Комуникологијата и другите науки"*. Скопје: Правен Факултет „Јустинијан Први", 2007.
– – –. *Судската реторика и правната аргументација важна карика во едукацијата на правниците*. Зборник во чест на Стефан Георгиевски. Скопје: Правен факултет „Јустинијан Први", 2009.
Поповска, Билјана. *Историја на правото – II*. Скопје и Штип: 2-ри Август С, 2007.
Поптодоров, Тодор. *Омилетика*. Том 1. София: Университетеско издателство „Св. Климент Охридски", 1992.

Пухан, Иво, Мирјана Поленак – Аќимовска. *Римско право*. 2 издание. Скопје: Правен факултет, 1996.

Рубинштейн, И. Ревека. *Поучение Гераклеопольского царя своему сину*. Волгоград: Вестник Древней Истории, 1952.
Рубинщайн, И. Ревека. *Христоматия по истории Древнего Востока*. Москва: 1980.
Руменчев, Величко. *Антология на ораторската реч. Книга втора, оратори от древна Гърция и Рим*. София: Универсистеско издавателство „Св. Климент Охридски“, 2012.
– – –. *Антология на ораторската реч. Книга прва, древен изток – оратори от епоса*. София: Универсистеско издавателство „Св. Климент Охридски“, 2012.
– – –. *Невербална комуникация в пубчичната реч и деловното общуване*. София: Универзитетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2006.
– – –. *Ораторското изкуство на Древния Изток*. София: Народна литература, 1982.
– – –. *Съдебна реторика*. София: Универзитетско издателство Св. Климент Охридски. 1997.

Салустиј, Г. Крисп. *За заговорот на Катилина* (G. Sallustius Crispus, De Coniuratione Catilinae). Превод латински, белешки и предговор: Билјана Ивановска. Скопје: Профундум, 2009.
Салустий. *Исторически съчинения. Истории*. София: Народна култура, 1982.
– – –. *Исторически съчинениа. Заговорът на Катилина*. София: Народна култура, 1982.
Свето писмо на Стариот и Новиот завет. Скопје: Библиско здружение на Р. Македонија, 2007.
Сергеич, Патър. *Искусство речи на суде*. Москва: Юридическая литература, 1960.
Соловъева, С. Светла. *Ассирийская держава (I тъысячелетие до н.э.) Межгосударственнъіе отношения и дипломатия на Древнем Востоке*. Москва: „Наука“, 1987.
Спасов, Ѓорѓи и Биљана Начарова. *Реторика за студентите на правни науки – Авторизирани предавања*. Скопје: Европски универзитет на Р. Македонија, 2010.
Станојевић, Обрад и Милена Јовановић. *Латински за правнике* [Десето издање]. Београд: Правни факултет Универзитета у Београду и Јавно предузеће „Службени гласник“ (Библиотека „Приручници“, књига 15), 2008.
Станојевић, Обрад и Аврамовић Сима. *Ars Rhetorica – Вештина беседништва*. Београд: ЈП Службени лист СРЈ, 2002.

Такит, Корнелиј. *Анали* (Cornelius Tacitus, Annales). Превод од латински и поговор, Љубинка Басотова. Скопје: Три, 2005.
Татакис, Василис. *Историја византиске филозофије*. Никшић: Обрада, 1996.
Тацит, Корнелие. *Анали*. Прев. на српски: Љиљана Црепајац. Београд: Српска књижевна задруга, 1970.
– – –. *Разговор о говорницима*. Прев. Д. Невенић – Грабовац. Београд: 1969.
Томовска, Весна. *Античка реторика*. Скопје: Магор, 2013.
Транквил, Светониј Гај. *Дванаесетте римски цареви*. Скопје: Ѓурѓа, 2013.

Тураев, А. Борис. *Египетская литература*. Москва: Университеский Публичний Библиотек, 1920.

Утченко, Сергей Лъвович. *Юлий Цезар*. Москва: Мъислъ, 1976.

Флавий, Йосиф (Јосеф бен Метатјаху). *Иудейске древности* – Том I. Москва: «Archiv Orienialni», 2002.

Франкфорт, В. Јакобсон. *Од мита до филозофије*. Превод на српски Д. Поповић. Београд: Култура. 1967.

Харис, Ричард. *Упътвания към адвоката за водене на граждански и наказателни дела*. София: Софи – Р, 1994.

Хасанбеговић, Јасминка. *Перелманова правна етика и аргументација*. Београд: 1988.

Хити, К. Филип. *Творци арапске историје*. Београд: Утопија, 2004.

Хитлер, Адолф. *Мојата Борба*. Прев. Елена Николова. Скопје: ТНИД Ѓурѓа, 2005.

Цветковић, Владимир. *Полис и филозофија*. Београд: ЈП Службени лист СРЈ, 1998.

Цицерон, М. Т. *За оратора*. София: УИ „Св. Климент Охридски.", 1992.

– – –. *Закони*. Београд: Плато, 2002.

"Человек в глобальном мире" – Материалы Международной научной конференции (2015). Министерство образования и науки РФ, Федеральное Государственное Бюджетное Образовательное Учреждение Высшего Профессионального Образования «Воронежский Государственный Университет» & Университет «Гоце Делчев» г. Штип, Республика Македония.

Шкариќ, Светомир и Ѓорге Иванов. *Политички теории – Антика*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј", Правен факултет „Јустинијан Први" (Политички студии), 2006.

Шкариќ, С. и Иванов Ѓ. *Политички теории – Среден век*. Скопје: Култура, 2012.

Шопенхауер, Артур. *Еристичка дијалектика или Умешност како секогаш да се има право (објаснето во 38 трикови)*. Скопје: Ѓурѓа [библиотека „Воскреснати богови"], 2008.

Шукарова, Ана. *Филип II и Атинските ретори*. Скопје: Три, 2003.

Ђурић, Милош. *Софисти и њихов историски значај*. Београд: Завод за уджбенике и наставна средства, 1955.

Юлиан. *Писма*. София: Народна култура, 1983.

Интернет-извори

http://www.ancientlibrary.com
http://www.archive.org
http://www.books.google.mk
http://www.classics.mit.edu
http://wac.colostate.edu
http://www.jstor.org
http://www.makedonski.info
http://www.mannerof speaking.org
http://www.mobile.dudamobile.com
http://www.rlwclarke.net
http://www.socserv2.socsci.mcmaster.ca
http://www.thelatinlibrary.com